

AZ ISKOLAI BESZÁMOLTATÁS, AZ ISMERETEK SZÁMONKÉRÉSÉNEK KÖVETELMÉNYEI ÉS FORMÁI

3.10.1. A tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módja, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formái

Irányadóknak tekintjük a Nemzeti Köznevelési Törvényvonatkozó előírásait.

A beszámoltatás és a számonkérés alapelvei:

- folyamatosság, rendszeresség,
- korrektség,
- igényesség,
- objektivitás és empátia egészséges aránya,
- a tanulói önkontroll fejlesztésének igénye.

1.10.2. A számonkérésnek, a tanulói teljesítmény értékelésének, minősítésének követelményei

Számon kérni csak olyan ismeretet szabad, amelyet megtanítottunk, illetve amelyhez a tanuló tanára vezetésével (irányításával) hozzájutott. A számonkérésnek mindig a tanuló tudására (és nem tudásának hiányosságaira) kell irányulnia. A hiányosságok feltárásának célja a további ismeretszerzés, illetve a hiányosságok pótlásának segítése.

Lehetőséget kell adni a tanulónak a számonkérés során feltárt hiányosságok pótlására, hibák javítására. A tanuló teljesítményét mindenkor korrekt módon, az elvárás–képeség–teljesítmény egységében kell értékelni.

Az értékelés és minősítés során arra kell törekedni, hogy az érdemjegy vagy szöveges minősítés mindenkor a tanuló teljesítményét tükrözze (és ne az osztályban, csoportban kialakult tudásbeli rangsorban elfoglalt helyét).

A tanulói teljesítmény értékelésekor a pozitív motiváció, a képességeknek a megerősítés útján történő fejlesztése az irányadó elv.

Az érdemjegy, osztályzat a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor nem lehet fegyelmező eszköz.

Az előírt követelmények teljesítését az egyes szaktárgyak jellegzetességének megfelelően a tanulók szóbeli felelete, írásbeli munkája, vagy gyakorlati tevékenysége alapján ellenőrzik. Az ellenőrzés kiterjedhet a régebben tanult tananyaghoz kapcsolódó követelményekre is.

A kompetencia alapú oktatás során, a hagyományostól eltérő új tanulásszervezési eljárások, módszerek (kooperatív munkák, moduláris oktatás, témahét, projektmunka) elsajátításának értékelése az évközi érdemjegyekkel történik.

A tanulók számonkérése, ellenőrzése

A számonkérés formái

A tanár joga eldönteni, hogy mire osztályoz: szóbeli vagy írásbeli feleletre, óráközi munkára, kiselőadásra, stb., de a szóbeli és írásbeli számonkérésnek egyensúlyban kell lenni, kivéve, ha a tanuló sajátos képessége ezt indokolja (szakértői javaslat).

A számonkérés gyakorisága:

A tanulók munkájának, előmenetelének folyamatos értékelése érdekében minden tantárgyból 1-1 témakörön belül minden tanulónak érdemjegyet kell szereznie.

A tanulók szóbeli kifejezőképességének fejlesztése érdekében a nevelők többször ellenőrzik a követelmények elsajátítását szóbeli felelt formájában.

A testnevelés követelményeinek elsajátítását csak gyakorlati tevékenység révén ellenőrizzük.

A tanuló által szerzett érdemjegyekről a szülőt a tárgyat tanító nevelő a tájékoztató füzetben keresztül értesíti. A tájékoztató füzet bejegyzéseit az osztályfőnök havonta ellenőrzi, és az esetleges elmaradt érdemjegyek beírását pótolja.

A tanulók tanulmányi munkájának, teljesítményének egységes értékelése érdekében a tanulók írásbeli dolgozatainak, feladatlapjainak, tesztjeinek értékelésekor az elért teljesítmény (pontszám) érdemjegyekre történő átváltását a következő arányok alapján végzik el a szaktárgyat tanító pedagógusok:

- 0-35% elégtelen (1)
- 36-56% elégséges (2)
- 57-77% közepes (3)
- 78-90% jó (4)
- 91-100% jeles (5)

A tanulók írásbeli beszámoltatásának formái:

- Röpdolgozat
- Dolgozat
- Írásbeli felelet
- Teszt
  - Témazáró dolgozat

Korlátok:

Mivel a témazáró megírása elég nagy terhet jelent a tanulónak, ezért 1 tanítási napon csak legfeljebb 2 tárgyból íratható.

Az írásbeli beszámoltatás nem lehet a büntetés eszköze.

A témakörök előtt megfelelő összefoglalás előzze meg a témazáró írását.

A tanulók tájékoztatása az írandó témazáró dolgozatokról: Legkésőbb a dolgozat írását megelőző órán (összefoglaló órán).

Az írásbeli beszámoltatás korlátai, a tanulók tudásának értékelésben betöltött szerepe, súlya

Elvek:

- Bejelentés nélküli témazáró dolgozatot nem íratunk.
- Egy napon lehetőleg nem íratunk két tantárgynál több tárgyból témazáró dolgozatot.
- A félévi és tanév végi minősítés nem alakítható ki csak írásbeli számonkérés alapján született érdemjegyekből azokból a tantárgyakból, amelyek alkalmasak a szóbeli kifejezőképesség fejlesztésére, amelyekből későbbi tanulmányaik során a tanulók szóbeli vizsgát kötelesek tenni (illetve tehetnek).
- A bizonyítottan részképesség-hiányos (diszlexiás, diszgráfiás), illetve írásképtelenséget okozó fogyatékkal élő diákokat az írásbeli számonkérés minden formája alól fölmentjük.
- Az írásbeli munkák ellenőrzése és a tapasztalatok visszajelzése során különös figyelmet fordítunk arra, hogy a diákokat megtanítsuk jegyzetelni.

- Az írásbeli kifejezőkészség fejlesztésébe beleértendő az is, hogy megtaníttjuk a diákokat az információhordozók használatára. (Pl. felső tagozat: szövegszerkesztés, az Internet használata levelezésre, forrásgyűjtésre, prezentáció készítése)
- A diákok írásbeli dolgozatait, beszedett füzetét, beadott munkáját rövid időn belül értékelni, javítani kell: ellenkező esetben annak – fontosabb – visszajelzés jellege háttérbe szorul „jegyszerző” funkciója mögött.
- Az értékelésre beadott tanulói munkák (házi dolgozatok, tanulói kutatómunkák anyaga) a tanulók „szellemi termékei”, azokat vissza kell adni a készítőiknek, illetve csak a tanuló engedélyével őrizheti meg azokat a pedagógus.
- A tanulókat tájékoztatni kell arról, hogy melyik tantárgyi füzetüket, jegyzetüket kérheti el, szedheti be pedagógus. (Előzetes bejelentés nélkül a tanuló magánfeljegyzéseit, jegyzeteit nem szabad elvenni.
- A hiányzó tanulóval az elmaradt (meg nem írt) írásbeli beszámoltatás pótolható.

Az iskolában alkalmazott **írásbeli beszámoltatás formái** a pedagógiai folyamatban betöltött szerepük alapján:

Diagnosztikus felmérés

A folyamat elején annak feltárására irányul, hogy a tanulók milyen szintű előzetes ismeretekkel, kompetenciákkal rendelkeznek, képességeik és készségeik milyen fejlettséget mutatnak. Ennek ismeretében fogalmazzuk meg a következő pedagógiai fokozat céljait, a fejlesztés irányait.

Várható hatása: Segíti a pedagógiai munka tervezését, elsősorban a differenciálás szempontjainak kialakítását, pótlásra kerülnek fontos ismeretek.

Formája: év eleji felmérés

Alkalmazásának köre: munkaközösségi szinten szabályozott

Értékelés: százalékos kimutatás

Formatív felmérés

Fejlesztő célú beszámoltatás a tanulási folyamatban való előre haladásról.

Várható hatása: Lehetővé teszi az elsajátított ismeretek mélységének és stabilitásának megismerését, megmutatja a további fejlődéshez szükséges korrekciót.

Formája: tanév közben felmérés

Alkalmazásának köre: szaktanári kompetencia, szükség szerint

Értékelése: érdemjeggyel, 1-5 fokozatú skálával

Tanév közbeni írásbeli tematikus dolgozat

Egy-egy rövidebb tanítási-tanulási szakasz eredményességéről, hatékonyságáról ad képet. A tanított ismeretek, kompetenciák számonkérését szolgálja.

Várható hatása: Elősegíti a tantárgyi ismeretrendszerek megszilárdulását. Segíti a tanulók önértékelését, az egyes tanulót a csoporthoz viszonyított teljesítménynek megismerésében, segíti a tanári értékelést.

Formája: témazáró dolgozat

Alkalmazásának köre: szaktanári kompetencia, a tantárgy sajátosságai szerint

Értékelése: érdemjeggyel, 1-5 fokú skála alkalmazásával.

Tanév közbeni írásbeli felelet

A tanulók teljes, vagy annál kisebb körében íratott írásbeli felelet.

Egy-egy tananyag rész (lecke) egyéni elsajátításának gyors visszajelzését szolgálja

Várható hatás: a folyamatos tanulást ösztönzi, segíti egy-egy tanuló ismeretekben való előrehaladásának ellenőrzését.

Formája: írásbeli felelet

Alkalmazásának köre: szaktanári kompetencia

Értékelése: érdemjeggyel, 1-5 fokú skála alkalmazásával.

Tanév végi szummatív felmérés

A tanulást lezáró, a végállapot eredményeit tükröző lezáró - minősítő felmérés. Globális képet ad a követelmények teljesítéséről.

Várható hatása: a tantervben rögzített követelményekhez képest ad képet a tanuló tudásáról.

Az év végi osztályzat kialakításában súlyozott szerepe van.

Formája: tanév végi felmérés

Értékelése: szövegesen és érdemjeggyel, 1-5 fokú skála alkalmazásával.

A HÁZI FELADATOKRA VONATKOZÓ MEGEGYZÉSEK

Az ismeretanyag átadásának színtere alapvetően a tanítási óra. Azonban a készségek kialakításának és a gyakorlat megszerzésének lehetősége nem korlátozódhat csak a tanóra. A fent említett jártasságok nagy részét csak rendszeres, kitartó munkával lehet elérni, mely elképzelhetetlen az otthoni gyakorlás nélkül. A tantárgyak legtöbbször szükséges a rendszeres házi feladat, mely lehet:

- szóbeli
- írásbeli

- vagy egyszerre mindkettő.

A házi feladatok lehetnek:

- feladat-gyűjteményből adott feladatok
- tankönyvi kérdésekre adandó válaszok
- vázlatkészítés
- leíró vagy elemző munkák
- házi dolgozat
- gyűjtő vagy kutatómunka illetve
- számítógépes feladat

A „házi feladat” céljai:

- újra feldolgozni, elmélyíteni, rögzíteni az órán tanultakat;
- készség szintig gyakorolni a tanult algoritmusokat;
- önálló kutatómunkát végezni valamely témában;
- alkotómunkát végezni valamely témában.
- megtanulják önállóan alkalmazni az ismereteiket és segítsék a logikus gondolkodás kialakítását és fejlesztését.

Elvek:

- Házi feladatot öncélúan nem adunk (azaz ha a fenti célok egyikét sem szolgálja).
- A házi feladat mennyiségének meghatározásánál mindenkor figyelembe kell venni, hogy a tanulónak naponta 5-6 órája van, és minden órán tűznek ki a számára kötelezően megoldandó feladatot.
- Csak olyan feladat adható kötelező jelleggel, amelynek megoldására valamennyi tanuló képes. (Ha ez a csoport heterogén tudásszintje miatt nem lehetséges, akkor a házi feladatnak mindig legyen olyan része, amelynek elvégzésére, elkészítésére) megtanulására mindenki képes.)
- A házi feladatot mindig részben vagy teljesen (minden diákra, illetve feladatra vonatkozóan) ellenőrizni kell.
- Az el nem készített, illetve hibás, hiányos házi feladat értékelésekor különbséget kell tenni a mulasztás okai szerint: nem büntetjük a tanulót, ha a mulasztás, hiány, hiba a feladat vagy annak alapjául szolgáló anyag nem értéséből fakad; meg kell adni a tanulónak a házi feladat pótlásának lehetőségét, ha önhibáján kívül (igazolt betegség) mulasztotta azt el;

- Az el nem készített feladattal tudásszint nem mérhető. A házi feladat elvégzésének hanyagságból történő elmulasztását pedagógiai eszközökkel és módszerekkel lehet és kell büntetni. Ez lehet feleltetés, a házi feladathoz hasonló feladat dolgozat formájában történő megíratása, pótfeladat kitűzése, stb.
- Az önálló kutatómunkát, a kötelező tananyagon kívüli ismereteket kívánó feladatok elvégzését – a befektetett munka arányában – jutalmazni kell.
- Tanítási szünet idejére legfeljebb annyi kötelező házi feladat adható, amennyi egyik óráról a másikkra szokásos.
- A nagyobb elmélyülést, több időt igénylő feladatok kitűzésekor (könyvtári vagy internetes kutatómunka, modellkészítés, képzőművészeti alkotás, technikai eszköz készítése, forráselemzés) az elkészítés határidejét különös gonddal, a tanulók egyéb kötelezettségeire tekintettel kell megállapítani.
- A tantervi anyagot meghaladó mennyiségű vagy mélységű ismereteket kívánó feladatokat (pl. versenyfeladatok) csak annak a diáknak lehet kötelezően előírni, aki a versenyzést, illetve az önálló kutató vagy más jellegű alkotómunkát önként vállalta.
- Az órarendkészítés elvei között érvényesítjük, amivel meg lehet akadályozni a tanulók túlterhelését (pl. elméleti-gyakorlati tárgyak aránya egy tanítási napon).
- Az írásbeli feladatadás nem lehet a büntetés eszköze.
- A házi feladatok legfontosabb funkciója a tanórán feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gyakorlás (készség és képességfejlesztés), valamint az ismeretek elmélyítése.
- A projekttel, témahéttel kapcsolatos otthoni írásbeli és szóbeli feladatok kiadásánál figyelembe kell venni a rendelkezésre álló időt, továbbá a házi feladat megoldásának esetleges korlátait (pl.: internet hozzáférés lehetősége).

Az otthoni írásbeli házi feladat kiadásának korlátai

- A tanulókat (versenyre készülők, a tantárgy iránt aktívan érdeklődők) egyéni választásuk, kérésük alapján szorgalmi feladattal segíthetjük, számukra szorgalmi feladatot javasolhatunk.
- Az otthoni tanulási idő (írásbeli és szóbeli feladatok elvégzésének együttes ideje) maximum 20-30 percet vehet igénybe egy tantárgyból.
- A napi felkészülés otthoni (napközis, iskolaotthonos, tanulószoba) ideje nem lehet több 1-1,5 óránál.

- Ha a tanuló tantárgyanként legalább 2 tanítási órán hiányzott, akkor a szaktanár döntése és irányítása alapján a hiányok pótlására haladékot kap.